

Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry:n lausunto sivistysvaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys HE 132/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi esittävän taiteen edistämisestä sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Tiivistelmä: Alan toimijoiden näkökulmasta olennaista on, että uudistukseen kehyksissä varatut lisärahat tulevat kentän toimintaedellytysten parantamiseksi. KULTA ry keskittyy lausunnossaan toimintaedellytyksiin. Esitystoiminnan pitäminen käynnissä nykyrajoituksilla on väistämättä tappiollista. Ala pystyy tällä hetkellä tuottamaan taidetta turvallisesti, mutta ei kannattavasti.

KULTA ry kiinnittää valiokunnan huomion rahoituksen kestävyys

VOS-rahoituksesta noin puolet on tullut ns. veikkausvoittovaroista. Rahapelitoiminnan tuottojen pysyvä lasku ei saa heikentää ammattimaisten kulttuuripalvelujen alueellista saatavuutta, joka on koko VOS-järjestelmän olemassaolon keskeinen poliittinen peruste. Veikkauksen tuotoilla ei ole suoraa kytköstä kulttuuribudjetin loppusummaan. Valiokunta voi lausua tässä yhteydessä vaatimuksensa siitä, että kulttuuripolitiikan rahoitus on ennustettavaa ja kulttuuribudjetti turvataan – perustuuhan VOS-uudistus lisärahoitukseen, ei nurkan takana vaaniviin leikkauksiin.

KULTA ry kiinnittää valiokunnan huomion alan tilanteeseen

Teattereiden ja orkestereiden tilanteesta on laadittu yhteinen selvitys syyskuussa 2020 koronakriisin jatkuttua noin kuuden kuukauden ajan. Esitystoiminnan lakattua maaliskuusta toukokuuhun kokonaan ja kesäesityskauden peruunnuttua lähes kokonaan on sektori nyt avannut toimintaansa turvavälit takaavin vajain katsomoin. Vastaajina kyselyssä oli valtaosa valtionosuusteattereista ja -orkestereista, kymmeniä harkinnanvaraisella tuella toimivia ryhmiä ja kansallinen näyttämö. Keskeiset johtopäätökset kyselystä ovat seuraavat:

- a) Esityksiä esitetään nyt keskimäärin 35-45 % yleisökapasiteetilla normaalista kapasiteetista yleisötilaisuuksiin liittyvistä rajoituksista johtuen. Lisäksi tähänastisen kokemuksen noin 20 % ostetuista lipuista siirtyy myöhempään ajankohtaan, kun ihmiset jättävät saapumatta esimerkiksi flunssaoireiden takia. Lipunhintoihin ei ole tehty huomattavia muutoksia, tuotantokustannukset ovat ennallaan. Huomionarvoista kuitenkin on, että
- b) Lähes 75 % kaikista vastaajista oli joutunut muuttamaan syksyn 2020 ohjelmistoaan taloudellisten riskien minimoimiseksi ja säästöjen toteuttamiseksi, jotta esitystoimintaa on rajoitusten ja yleisökäyttäytymiseen liittyvien epävarmuustekijöiden vallitessa mahdollista jatkaa; lisäksi
- c) Noin 50 % vastaajista on joutunut vastaavasti jo muuttamaan kevään 2021 suunnitelmia samoista syistä; ja
- d) Jopa neljännes vastaajista on joutunut tekemään samoista syistä muutoksia jopa syksyn 2021 tuotantosuunnitelmaan.

KULTA ry on huolissaan kulttuuri- ja taidealan työllisyystilanteesta

- a) Vastanneet organisaatiot arvioivat pystyneensä tähän mennessä säästämään 7,9 miljoonan euron edestä tuotantoihin liittyviä kustannuksia keventämällä tuotantosuosittelun välillä syksy 2020 – syksy 2021. Ylivoimaisesti eniten säästöt ovat kohdistuneet peruttuihin vierailuesityksiin ja freelancereille tarjolla oleviin töihin.
- b) Vastaavasti mikäli toimintaan saataisiin lisää koronatukea esimerkiksi lisäbudjeteista ja EU:n elvytyspaketista, vastaajat vastaavat lähes poikkeuksetta, että lisätuki ohjattaisiin välttämättömiin palkkakuluihin, eli millä tahansa lisärahoituksella sektorille on tällä hetkellä välitön työllistävä vaikutus.
- c) Yli puolet toimijoista on joutunut kohdistamaan vähentyneiden freelancer-työtilaisuuksien lisäksi säästötoimenpiteitä myös vakituiseen henkilökuntaansa. Käytännössä keväällä 2020 tämä on tarkoittanut henkilökunnan eri mittaisia lomautuksia. Lomautukset ovat kuitenkin esittävän taiteen toiminnassa vaikea säästötoimenpide, kun esitykset on pystyttävä valmistamaan esityskuntoon, jotta lipputuloja niiden esittämisestä on mahdollista kerätä.
- d) Ylivoimainen vastaajien enemmistö arvioi, että niiden on vastaavasti lomautettava edelleen työntekijöitään, mikäli esitystoimintaa tulisi nykyisin ehdoin jatkaa ilman lisätukea kesään 2021 asti.

Alan työllisyyden heikon tilanteen yksi huolestuttava piirre on mahdollinen osaavan ammattihenkilöstön siirtyminen ensin tilapäisesti ja pahimmillaan pysyvästi muille aloille töihin. Esittävän taiteen tuotannot työllistävät myös mm. suunnittelijoita ja ääni- ja valotekniikan ammattilaisia, jotka tekevät valtavasti töitä myös muualla tapahtumateollisuuden kentässä. Esityksiä on tavattu viedä myös esimerkiksi päiväkoteihin ja kouluihin. Tämä työ on vähentynyt, vaikka esimerkiksi Konserttikeskus ry on kerännyt kehuja kyvystään löytää vuorovaikutteinen ja siten lapsille kiva tapa toteuttaa digitaalisia koulukonsertteja.

Kulttuurin toimiala on Suomessa keskisuuri ja työvoimavaltainen ala, jonka osuus kaikista työllisistä oli vuonna 2018 4,9 prosenttia ja kulttuuriammateissa työskenteli 135 000 henkilöä. Välilliset vaikutukset aluetalouteen nostavat kulttuurialan työllistävää vaikutusta.

Helsingissä 1.10.2020

Rosa Meriläinen
pääsihteeri